

79 His tamen non obstantibus puto Auctorem hunc non esse à nostra sententia alienum, quando enim ait non licere signa amicitiae in pactum deducere, non loquitur de signis amicitiae in communi, & in generali, sed in particulari, & in speciali, ut patet ex declaratione sua conclusionis, in qua dicit non licere signa exteriora amicitiae in pactum deducere, subdit enim postea, quod à quamvis amicitia in communi recte licet querre mutuo, idque explicare, tamen in particulari aliquod officium, seu servitium, vel obsequium in pactum deducere est omnino illicitum, quia illud est pretio astimabile; & hoc ipsum confat ex ultima ratione modo ex ipso adducta, cum inquit ed ipsi, quod quis aliquod speciale amicitia, signum facere obligatur, non ex amicabilis voluntate, sed ex obligatione civilis causus illud facere sensibus est. Quando itaque dicit non licere in pactum deducere signa exteriora, generaliter loquendo, intendit quid tali pactum non sit civile, & ex iustitia, quia si talis obligatio imponeretur, pactum esset usurarium, quia non licet ratione mutui majorem obligationem imponere quam mutuarium ex ipsa virtute gratitudinis habeat ex lege naturali, ut dictum est supra num. 73. Unde regulariter loquendo, quando amicitia signa, & urbanitas in generali à mutuante exiguntur, non ex obligatione civili petuntur, sed ex gratitudine, & benevolencia, quia non aliter obligari solent, ut notat Card. de Lugo fest. s. cit. num. 59.

ARTICULUS QUINTUS.

An in usura transferuntur dominium accepti ultra fortem.

80 **P**rima opinio affirmat, cuius fundamentum est, quia illud, quid ultra fortem Usurarius accipit, traditur ei a domino rei voluntarie, atque ea etiam rei dominium transit in usurarium, cuius res traditur, & licet sit voluntatis aliquo modo coacta, seu conditionata, quia vellet non tradire, & alio modo pecuniam habere posset, est tamen volens simpliciter, ut patet de voluntate prolixis meritis in mare ob salvandam vitam, quae etiam vi tempestatis coacta sit, est tamen simpliciter liber ex Art. 3. Ethic. c. 1. & idem tradit auctoritatem ultra fortem traditionis, quia sufficit ad translationem dominii, aliquo vendere ex aliqua necessitate non transferret dominium rei vendire in ementem, quod est falsum. Tunc etiam, quia metus, & vis magis tollit usurarium, quam castio illa, quia quis trahit ad solvendas usuras, de se pateret vis, & metus non prohibent transferendum, ut habetur cap. Libras, ubi textus sic loquitur: *Qua vi metus vobis causa fuisse, de iure debet in irruere revocari, ubi Gloria & Doctores tenentur, quia vix & metu fuisse non esse iuria, & nulla, sed irritanda, & annullanda est, que autem tenebantur, jure tenebantur, & per Judicis sententiam revocantur. Tum rursum, quia si Usurarius non habet dominum pecunie usurari, sequeretur omnes contractus cum alio ex ea pecunia factos, ut si emeret vinum, panem, & alia huiusmodi, esse nullus, quod est falsum. Tum tandem quia ex hoc sequeretur, quod si pecunia usurari periret, ab his culpa usurari, ipse non tenetur ad restituendum, quod est falsum: consequentia probatur, quia res amitterit dominio, ergo non accepit dominium illius, quia enim sit ex pacto, & conventione tenet, & in proposito leges prohibent factum usurari, & ad restituendum non prohibetur tam translationem dominii, nisi pecunia, quia sit per hujusmodi usurarium contractum, ad eum in usurario nullus titulus talis translationis, scilicet pactum initia, licet causa sit iusta, & malitia usuraria. Hac tamen responso non satisfaci, quia lex praefixta divina talis conventionem, & pactum inter mutuatores, & mutuarium expressè prohibet, ne scilicet, pro mutuo aliquid ultra fortem tradatur, non sic est de mercede meretricis pro actu meretricio, quamvis enim hic per leges prohibetur, non tam prohibetur pactum & convenio, ut possit mulier aliquid accipere pro actu meretricio, & idem in traditione pecunie pro actu meretricio fieri potest dominii translationis, quia sit ex pacto, & conventione, quae non est prohibita, licet facta sit ex iusta causa, ac proinde dici potest titulus aliquo modo nullus, non sic autem est de conventione non tradendis aliquid ultra fortem pro mutuo, quia hanc immediatè, & expresse per leges prohibetur, idque nequit esse nullus titulus pro dominio transference, accepti ultra fortem.*

81 **C**onfirmatur, nam ut aliquis de novo acquirat aliquius rei dominium, non sufficit, quod verus dominus rei contentias, ut ei quomodo cumque tradatur, sed requiratur, ut verus Dominus contentias quod proprietas, quia habet de talis re, nullus transeat, alii enim est possit rei & aliud proprietas, alias qui habet pignus, vel rem aliquam in depositum, verus dominus ejus efficeretur, quia verus dominus nullus rei contentias, ut talis res ei tradatur, sed qui solvit usuram, licet contentias, quod auctarium usurario tradatur, non tamen contentias regulariter quod proprietas in eam transeat, non enim habet intentionem abolendi usuraram ab obligatione quam habet restituendi accepti ultra fortem, sed hoc tradit in potestate usurarii, donec forte aliquando potestius ductus restitutus, vel Deo providente, aliunde ab eo aquiva lens accipiat, sicut qui projectat merces in mare necessitate periculi compulsa non

82 Secunda sententia communior, & probabilior tam apud veteres, quam Recentiores negat transferri dominium in usu-

ra accepti ultra fortem, quam docent Alex. de Ales, D. Bon. Ricardus, Gabriel, Sotus, Medina, Molina, Leffius, Rebello, Tannerus, Silvius, Amicus, Cap. Steph. à S. Greg. & alii Recentiores, & ex nostris Almainus, Aretinus, Vulpes, & ceteri Scotifex, tamquam de mente Doctoris, & ex eius principiis necessariò deductam. Fundamentum namque hujus sententiae precipuum ex eius doctrina sumitur d. 15. q. 2. art. 2. tradit, ubi docet dominum rei ab uno album ex duplice principio sufficiat, ut patet in mutuo, in quo transferre dominium in mutuarium, & tamen mutuans retinet jus sibi repetendi eamdem rem, potest igitur mutuarium velle libere dare usuram, & transferre in eum dominium ipsius, non tamen velle prejudicare suo iuri, quod sibi remanet circa pecuniam illam de jure; unde ait non esse parem rationem de projiciente merces in mari, quia si merces proficit, non preluminatur illas tradere alii, sed tantum liberare le a periculis vita exarum projectione. Sed quamvis hæc doceat, sit vera, quid aliud est transferre dominium rei, & aliud transferre omnino jus in rem, potest enim aliquis transferre dominium aliqui dominium rei, tamen illum remanere obligatum ad restituendum eisdem rei, ut patet in mutuo, ut in proposito locum non habet, quoniam ut non. Amicus d. 20. sec. 9. mutuarius non solum retinet jus ad rem, sed etiam in re, quam per usuram tradidit, unde non habet tantum actionem personalen circa usurarii, sed etiam realem circa ipsam rem, quippe qui illum sibi vendicare potest ubique existat; si autem ejus dominium in mutuante transferatur, non potest habere jus in re, sed tantum ad rem, cum ergo utrumque jus habeat scilicet, & in re, & ad rem, fatendum est, ejus dominium in usurarii non transferri. Denique plures nostri sententie Auctores ex eis probant, dominium accepti ultra fortem non transferri, quia tunc ad restituendum non teneret usurarii, & putant enim quod obligatio restitutio semper ex hoc oriatur, quod non fiat translatio dominii rei, ut in furo contingit. Hoc tamen fundatim est falsum, ut bene advertit Faber loc. cit. n. 33. quia ut ait Doctor artic. 3. cit. in fol. ad 2. potest aliquis transferre dominium alii rei in alium, & adhuc iste obligatus remanere ad restituendum, ut patet in dante, & recipiente mutuum, nam de pecunia mutuo, transferre ejus dominium in mutuarium, & iste non ob id eximitur ab obligatione restituendi; sunt ergo hec ab invicem separabili, translatio dominii rei & liberatio alterius accipiens ad restituendum rei, na tra etiam fructus illius, unde si quis domum, vel agrum per usuram acquisivit, ex quibus aliquis fructus percipit, non solum tenet domum, & agrum restituere, sed etiam fructus, deductis tam expensis, & illud, quod correspontet particulari industria usurarii. Dices, etiam fructus agri, & domus, esse fructus humana industria, nisi enim usurarii dominum locaret, vel agrum coleret, nullus ex illis perciperetur fructus. Ergo ob causam rationem illos restituere non tenetur; Negatur paritas, ut enim Cyprieni observat disp. 3. sec. 12. nu. 95. isti non sunt fructus humana industria eo modo, quo est lucrum ab usurario acquisitum mediante pecunia usurarii, in agro enim est causam rationem ex fe, quamvis ad ejus fructificationem requiratur, tanquam condicio necessaria, quod colatur, quia propter fructus vere, & proprie dicuntur effectus ipsius, ut causæ voluntas requirunt, ut constat ex superius dictis. Tum quia eundem traditum est aliquo modo involuntaria sufficit ad transferendum dominium, quaque ex parte illius, cui fit traditum, est aliquis nullus titulus, ut patet de vendente bona fux ex necessitate satiscimus creditoribus; quamvis enim talis traditio sit aliquo modo coacta, & involuntaria, tamen ex parte emptoris est nullus titulus acquisiti dominii rei venditæ nepte solutione juri preti, ut ex parte mutuantes, ut dominum acquireret auctari ultra fortem, traditus debebat esse omnino voluntaria, cùm non sit nullus titulus ut constat ex dictis. Tum tandem quia est illud talis traditio efficit omnino voluntaria, adhuc non sufficeret ad dominum transferendum, quia divina lege est expressè prohibita, unde deficit principia conditio ad translationem dominii requisita, non enim sufficit, quod dominus tradens contentias, sed præter hoc requiratur, quod non sit prohibitus auperiore auctoritatibus habentes ut constat ex prajecto non nostra opinionis fundamento. Ad 1. negatur minor, ad proportionem dicendum, illa iura non afferre contractus iunctio metu celebratos, irritandos esse, declarandos esse jam irritos, & nullos nullis ab inicio, & præcipiendum esse possidenti, ut statim rem traditam restitutus, ut supra dictum est disp. 4. ar. 2. in fine num. 26. ubi diximus tales contractus invalidos esse non ratione coactionis annexa, sed praefixum ratione iuris illat, que efficit, ut consilii ab eo præficiuntur, qui iustè ad contrahendum cogit, vim sufficiens non habeat transferendi dominium. Ad 2. dicendum cum Amico loc. cit. non omnes contractus ex usuraria pecunia celebratos, esse in validos, sed nullum

qui celebrantur inter scientes rem esse usurariam; si autem ab emptore ignoretur, rem illam usurariam esse, valebit contraclusus faitem ex parte emptoris, qui dominum pretij pro re usurarii sibi vendita transferit in venditum usurarii, licet hic non transferat in empitorem rei usurarii dominium. Unde in tali casu, inquit Amicus, mutuarium, qui est proprius dominus rei ultra datæ, semper retinere jus in re, ac proinde posse illam sibi vindicare, ubi quoniam illa fuerit, non secus ac potest dominus rei furo sublatas; emptor vero rei usurarii, si bona fide illam emit, actionem habet personali in ipsum venditorem ut pretio soluto repetendo. Ad 4. negatur consequentia, aliquoquin de furo sublatas idem quoque dici debet, quod si peries abque culpa furis, ipse non amplius ad restituendum teneret, quia res amitterit domino; qua ergo ratione adducatur in tali casu fur teneret ad restituendum rei fur, vel pretio equivalentis, idem dicendum de usura, & lucro ultra fortem accepito, quod hoc perceperunt, adhuc ad restituendum teneret, vel equivalentis pretii.

83 Quæratur ulterius, an usurarius teneatur restituere rem soldum per usuram acquisitam, an etiam id, quod per illam acquiritur; quamvis enim convenienter Doctores tenei restituere rem per usuram acquisitam, vel aliam ejusdem rationis, difficultas tamen est de aliis rebus per rem usurariam acquisitam. Cuius estio communiter responderet, non teneri usurarii restituere lucrum, quod ex re usuraria, propria industria comparavit, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Denique plures nostri sententie Auctores ex eis probant, dominium accepti ultra fortem non transferri, quia tunc ad restituendum non teneret usurarii; putant enim quod obligatio restitutio semper ex hoc oriatur, quod non fiat translatio dominii rei; ut in furo contingit. Hoc tamen fundatim est falsum, ut bene advertit Faber loc. cit. n. 33. quia ut ait Doctor artic. 3. cit. in fol. ad 2. potest aliquis transferre dominium alii rei in alium, & adhuc iste obligatus remanere ad restituendum, ut patet in exemplo prefacto a Doctore de mundo, & ideo ex translatione dominii rei accepte non bene inferatur liberatio, & ex parte accipiens ab ejusdem restituendo, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fructus ipsius, nam sicut dominium usurarii rei fructus est, & restituendum, & ratione assignat D. Th. 2. 2. qu. 78. art. 3. ad 3. quia tale lucrum est fructus industria usurarii, tamquam caule principalis, non pecunia, quae per se fructus est; quam doctrinam Doctores etiam ad furem extendent, qui neque teneat lucrum ex non transferi. Quod si parvum Infe de rerum divisione. Si vero lucrum factum ut ex re usuraria fructifera, non solum res usuraria dominio restituere debet, sed etiam fruct

110 Disputatio V. De Contractibus Onerosis.

soneretur lucrum ex re furtiva propria industria comparatur, domino pecunia restituere, ut supra dictum est communis Doctorum, sed tantum pecuniam ipsam furtu sublatam; tandem ergo magis non beneficium usurarius restituere mutuariario, quod ipsa sua industria ex re usuraria comparavit, sed tantum rem ipsam ex usura acquistatam, ac etiam damnum emergens, & lucrum cessans, qua patitur mutuariario, eò quod illas usuras solvit, quia usurarius est causa danni emergenti, & cessationis lucris respondeo pecuniam, sive usura invicto domino.

ARTICULUS SEXTUS,

Alioquin pecuniam accipere mutuū sub usura.

87 **R**atio dubitandi est, quia inter cooperantes usura, ipso quoque mutuariario aliquo modo consummari posse videtur, quatenus petendo mutuum etiam aliquo modo peccato mutuarii cooperari videtur, & illi materialis, & occasionis peccandi probatur. Convenit autem Doctores eum non peccare peccato iustitiae proprii dicto, cum iustitia, & iustitia ad alium esse debet, & non ad se ipsum, unde sola difficultas est, an peccet contra charitatem peccatum (casual propter occasionem peccandi), quia usurario præterit, & offert. Scotus hanc difficultatem ex professo non tractat, sed solidum supponit, d. 26. cit. qu. 2. art. 2. indigent licere pro mutuo obtinendu- lum offere, si credat non posse alter mutuum obtinere, dum modis interdù solū minus potest, & minus autem mutuum est dare ad usuram, quam permittere, ut existimat in extrema necessitate intereat, quiescere sublevare potest. Dubium tamen est, an id etiam licitum sit in casu a terius notabilis necessitatibus, quamvis extrema non esset, de quo variis variis dicunt.

88 **Q**uarto dicendum est, satis probabile est indigentem pecunia ob aliquam necessitatem licere possit, pecuniam ad eo exigere sub usura quem licet alter non esse datum mutuū, nisi ipse illi usura offert, dicendo: Da mihi mutuum centum, & redam tibi centum, & decem, vel mihi mutuum centum, & vide, quantum vis tibi insiper relitum. Ita Molina, Sanchez, Caspensis, & ali, quod satis consonum videtur Scoti loc. cit. cum inquit indigent licere pro mutuo obtinendu lucrum, usurario offere, si credat non posse mutuum alteri obtinere, dummodo interdù solū minus potest, & minus autem mutuum est dare ad usuram, quam permittere, ut existimat in extrema necessitate intereat, quiescere sublevare potest. Dubium tamen est, an id etiam licitum sit in casu a terius notabilis necessitatibus, quamvis extrema non esset, de quo variis variis dicunt.

89 **P**rimo dicendum est, mutuarii licet accipere posse mutuum, quod petet ab solute mutuans verò dare noluit, nisi sub usura. Hac est communis inter Doctores, quam docent Valentia, Sanchez, Reginald. Lugo, Bonac, Caspensi, & alii. Ratio est, quia id licet peti potest, quod licet potest, sed usurarius licet potest dare mutuum absolute loquendo, ergo estis ab solute mutuans verò dare noluit, & non accipere, quia petet pecuniam sub usura, & non accipere, non enim petet, quod malum est & illicitum, sed quod licet; si autem mutuans non vult dare, nisi sub usura, illi soli culpa imputari debet, non verò petenti, qui licet potest illas permittere, & dare mutuas alio modo mutuas non nolent.

Conferatur, quia qui mutuum absolute petet, quod mutuans non nisi sub usura dare voluit, quando potest eas solviri, non peccat, quia non præbet materialis necessitatem peccati, neque peccatum suudatur, si quidem usurarium non obligat, ut accipiat, sed stando promissis dat usuras, quas adhuc oblatas ex promissione mutuans recipere potest, & non recipere aque Ideo mutuarii usuras solvent materialis necessitatem peccati non præberet, neque peccato contentivit.

90 **S**econdo dicendum est, licetum etiam esse petere mutuum ab illo, quem mutuarii fecit non sine usuris esse datum, dummodo absolute illud petat præsumit si tale mutuum, dummodo absolute illud petat præsumit si tale mutuum sit uile peccati. In hac etiam conclusione Doctores communiter conveniunt, & ratio est, quia quando aliquid ab aliquo petitur, quod ipse bene, vel male facere potest, & sua culpa male facit licet petitur, & sua culpa illi peccatum imputatur, non verò petenti; sed quando mutuum petitur absolute etiam a parato, & conseruo dare usuras, petitur res, quam ipse bene, vel male facere potest, sua culpa, & malitia male facit, si illud sub usura præstat, ergo in talis casu peccatum usurario imputari debet, non vero petenti; quia ipse quoque licet actu illam facere potest dando mutuum gratis, & sine usurando ex malitia ipsius præstat, ut illicite fiat, & ipsi soli tale peccatum est impundum, nam qui petet absolute mutuum, non offert illi materialis peccati necessitatem, si quidem res quae petitur potest, & illicite ab eo fieri, unde petens solum permittit illius opus, neque ad peccatum illius cooperatur.

que

Quæstio III. Articulus I.

III

Ius non debetur, patet denique probris falsum esse, quod ait Pontius, licet mutuum petere sub usuris etiam ad res illicitas.

93 **Q**uires, qui obligatio, & poena sit usuriariorum, & cooperantium, Res. cum communi Doctorum, usuriarum etiam non manifestum, ac ejus heredes ad restitutionem teneri, immo, etiam omnes illos, qui ex parte usurarii posse, & efficaciter cooperantur ad usuras, ut v.g. Judices, Domini temporales, notarii, advocati, & famili, qui quovis modo juvant, vel cogunt mutuarios ad usuras solvendas. Usurarius verò publicus, & notorius ad communionem altaris admitti non debet, aet abfolvi, donec usuras restituat, neque in loco facio sepeliri, & qui scienter sepelit, ipso facto excommunicatur. Ita sanctum est in Concil. Later. sub Alexandre Tertio, & cap. 3. & 5. de usura, ubi Pontifex ait: *Confiramus, ut usurarii manifeste ad communiam admittantur altaris, &c. unde nulla poena contraria usurarios in jure lata ab iis incurrit, nisi manifeste fine, & notorii ex communi DD. sententia, manifesti autem, & notorii dicuntur, qui sunt notorii jure. Vel facto, ut cum pluribus Canonista docet Silvester verbo *Utria q. I. Plura quoque alia de usuris tractari solet, que ad Juristas potius spectant, quam ad Theologum.**

QUÆSTIO TERTIA.

De Censibus, & Cambiis, ac Societate.

94 **H**actenus de contractibus principalibus actum est, de quibus discit Doctor loc. cit. & ceteris verò minus principalibus, qui ad illos reducuntur, ut dictum est d. 4. qu. I. ar. 1. nu. 4. ex professo non agit Doctor, scit nec alii antiquiores Theologi, forte, quia tunc erant non in usu, vel qui regule jam affligunt in principaliis contractibus servanda sunt, etiam in aliis posterioribus ad illos reducilibus, ut ipi quoque sint iusti, illi siquidem sunt regulæ generales iustitiae, quæ est particularis virtus, & in hoc versatur, ut in datis, & acceptis servetur equalitas, & idem alii contractus, Census, Cambii, Societas, & ceteri, id est quibus in seq. iuxta practicas regulas institutis sunt, & regulandi, ut justi censeantur. Quanvis augem de his reliquis contractibus Antiquiores Theologi pauca scriperint, quia ratiocines Recentiores cum Canonis, & Jurisperitis plura tradidissent, quæ regulandam cuiuscumque conscientiam sufficiunt, de his nos quoque breviter agemus, principia solū punita tangendo.

ARTICULUS PRIMUS.

Quid, & quoque sit census, & ad persimilium ab eius naturam.

95 **P**rimo nomen Census a censendo dicitur, seu censimodo, variisque habet significaciones, ut apud Recentiores communiter videtur potest, in praesenti verò accipitur pro pensione, seu redditu anno, vel mensurato, vel alio simili ex re aliqua utili, & fructuaria, unde talis contractus initur, cum quis certa summa pecunia, v.g. feitorum centum emitat ab alio jure percepit de quotannis ex bonis ipsius, aut certa aliqua re sua utili fave fructuaria certam aliquam pensionem, v.g. scuta quinque annis, vel sex, prout coniugine, vel lege taxatum erit. Ita hic non mutuum, & usura, sed vera emptio, & venditio, quamini non præcisus illa penitus, sed jus eam percipendi, quod longe minus valet, ideo minoris emit, licet post multos annos premium longè superiore, g. obligat se Petrus Paulus ad conferendam ei certam partem fructuum propriæ vineæ singulis annis, ita ut dominum directum vineæ, super quam census fundatur, & constituitur, manet apud venditorem, dominum vero utile, sed jus usfructus ex parte venditari, & jus itaque quod habet Paulus in partem usfructus talis vineæ, & eam pensionem percepidi, dicitur census, & si quidem, qui se obligat ad pensionem soli venditare, census nominari solet, is verò, qui jus habet percepidi, Census; Unde census definiit foler, quod est *percepienda pensionem aliquam ex re alterius utili, & fructuaria, in qua dicitur census constitui, & fundari. Dicitur jus quia census non est res, quæ censu subiectur, nec penitus qui solvit, sed eis qui exigunt pensionem, redditum illum per pensionem autem intelliguntur fructus anni, vel mensutri, aut aliquo alio tempore solvendi, fave in pecunia, fave in aliqua alia re viabilis. Dicitur ex re alterius utili, & fructuaria, quia census super re sterili, & non fructuaria, creare non potest, & res debet esse alterius, quia nemo à sua re pensionem exigit, cum exigeat, res pectum dicat ad alterum, qui solvere debet.*

96 Secundo ex his colligitur, quomodo contractus census differat ab emphyteutico, quoniam in isto non totum dominium manet apud emphyteutum, sed tantum dominium utile, seu usfructuarium; dominum verò directum, ac proprietas manet apud concedentem. In contractu verò censuali totum dominium tam utile, quam directum rei, ex qua penitus solvenda est, apud censuarium manet; at apud Censualistam manet duxat excedendi ea re certam pensionem, que illi quasi pars iuri, quod in eadem re censuaris habet. Colligitur etiam in discrimine contractus censuali a contractu emphyteutico, & ve- nitionis, quoniam in hoc tota res vendita cum suo jure, & dominio in empore transit, apud quem manent pericula, & commoda ex eius empto, unde si perit, soli empori perit, quod si melioratur eidem quoque melioratur. In contractu vero censuali tota res censu subiecta cum toto suo dominio apud venditorem manet cum obligatione tantum solvendi annum, aut menistrum censum emptori, cui etiam periculum rei censu & communis ei cum venditore. Unde si perit, non solùm venditori perit, sed etiam emptori quod us exigendi annum pensionem, unde in tali casu liber maneret venditor a restitutio pretii pro censu accepti. Commodo verò sunt folios venditoris, unde si res censu subiecta melioratur, soli venditori melioratur, non emptori, qui nihil ultra assignatur censum ex tali melioratione augetur. Colligitur tandem discrimen contractus censuali a contractu mutuarii, nam duæ præcipue conditiones sunt in mutuo, quæ in censuali contractu non interveniunt. Una est, quod qui dat mutuum alteri, facta quacumque in rebus mutuarii mutatione, semper habet ius super personam illius in censuali contractu, si res illa perit, super quam penitus fundatur, licet vendens pensionem ali bona habeat, remanet liber ipse, & illa alia bona à solutione pensionis. Altera est, quod agit Doctor, scit nec alii antiquiores Theologi, forte, quia tunc erant non in usu, vel qui regule jam affligunt in principaliis contractibus servanda sunt, etiam in aliis posterioribus ad illos reducilibus, ut ipi quoque sint iusti, illi siquidem sunt regulæ generales iustitiae, quæ est particularis virtus, & in hoc versatur, ut in datis, & acceptis servetur equalitas, & idem alii contractus, Census, Cambii, Societas, & ceteri, id est quibus in seq. iuxta practicas regulas institutis sunt, & regulandi, ut justi censeantur. Quanvis augem de his reliquis contractibus Antiquiores Theologi pauca scriperint, quia ratiocines Recentiores cum Canonis, & Jurisperitis plura tradidissent, quæ regulandam cuiuscumque conscientiam sufficiunt, de his nos quoque breviter agemus, principia solū punita tangendo.

cet-